

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.]
Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
BÝVALÁ DRUHÁ SEKCE

VĚC FIALA proti ČESKÉ REPUBLICE
(stížnost č. 26141/03)

ROZSUDEK
ŠTRASBURK
18. července 2006

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořizovaný překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Fiala proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (bývalá druhá sekce), zasedající v senátu ve složení
pánové J.-P. COSTA, *předseda*,

A. B. BAKA,

R. TÜRMEŇ,

K. JUNGWIERT,

M. UGREKHELIDZE,

paní D. JOČIENĚ,

pan D. POPOVIĆ, *soudci*,

a paní S. DOLLÉ, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 15. listopadu 2005 a 27. června 2006,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat posledně uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 26141/03) směřující proti České republice, kterou dne 5. srpna 2003 podal Soudu občan České republiky, pan Jiří Fiala („stěžovatel“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatel je zastoupen panem J. Kutějem, advokátem zapsaným u České advokátní komory. Českou vládu (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatel zejména tvrdí, že jeho případ nebyl projednán v přiměřené lhůtě, že došlo k porušení jeho práva na rodinný život z důvodu nezajištění výkonu práva na styk a že neměl k dispozici účinný prostředek nápravy, jehož prostřednictvím by se mohl bránit proti délce řízení.

4. Stížnost byla přidělena druhé sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). V souladu s článkem 26 odst. 1 Jednacího řádu byl v rámci této sekce ustaven senát (článek 27 odst. 1 Úmluvy) k projednání případu.

5. Soud dne 1. listopadu 2004 pozměnil složení svých sekcí (článek 25 odst. 1 Jednacího řádu). Věc byla přidělena takto obměněné druhé sekci (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu).

6. Rozhodnutím ze dne 15. listopadu 2005 Soud prohlásil stížnost za částečně přijatelnou.

7. Po konzultaci účastníků řízení senát rozhodl, že k meritornímu projednání stížnosti není nutné konat ústní jednání (článek 59 odst. 3 *in fine* Jednacího řádu), a oba účastníci řízení tak předložili doplňující písemná stanoviska (článek 59 odst. 1 Jednacího řádu).

8. Soud dne 1. dubna 2006 pozměnil složení svých sekcí (článek 25 odst. 1 Jednacího řádu). Tuto stížnost však nadále projednával senát bývalé druhé sekce ve složení, v jakém zasedala před výše uvedeným dnem.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

9. Stěžovatel se narodil v roce 1963 a bydliště má v Nymburce.

10. V letech 1989 a 1992 se z manželství stěžovatele s M. F. narodili T. a M.

A. Řízení ve věci výkonu rodičovské odpovědnosti

11. V dubnu roku 2000 podala M. F. pro účely rozvodu návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem.

12. Obvodní soud pro Prahu 9 nejprve ustanovil dětem opatrovníka (místně příslušný sociální odbor) a poté dne 26. května 2000 schválil dohodu rodičů, podle které měly být nezletilé děti pro dobu po rozvodu svěřeny do výchovy M. F. Stěžovatel se zavázal platit ve prospěch svých synů výživné a směl se s nimi stýkat vždy v úterý a ve čtvrtek odpoledne, každý druhý víkend, jeden týden během zimních prázdnin, tři týdny během letních prázdnin a každé druhé vánoce. Tato úprava nabyla právní moci dne 13. září 2000, tedy v den, kdy nabyl právní moci rozsudek o rozvodu vynesený dne 18. července 2000.

13. Podle zprávy opatrovníka probíhala setkání stěžovatele se syny bez problémů až do konce letních prázdnin roku 2000. Pak začala bývalá manželka stěžovateli v jeho styku s dětmi bránit. Po zjištění, že nezletilé děti trpí v důsledku rodinné situace a manipulace ze strany rodičů, zejména pak matky, byla všem dotčeným doporučena terapie ve specializovaném centru. M. F. se jí nepodrobila.

14. V říjnu roku 2000 požádala M. F. o zvýšení výživného placeného stěžovatelem. Ten dne 10. listopadu 2000 odpověděl návrhem na snížení výše výživného a na změnu úpravy styku s dětmi. Dne 29. prosince 2000 navrhl změnu ve výchově s odůvodněním, že mu M. F. brání ve styku s dětmi. Ústní jednání konané dne 15. prosince 2000 bylo odročeno na 14. února 2001.

15. Dne 5. ledna 2001 pověřil soud znalce z oboru psychiatrie a psychologie vypracováním posudku o duševním stavu zúčastněných a jejich vzájemných vztazích.

16. V závěru ústního jednání dne 14. února 2001 vydal soud bez návrhu předběžné opatření opravňující stěžovatele ke styku se syny každý druhý víkend. Opatření nabylo právní moci dne 20. února 2001.

17. Ve dnech 8. března a 10. dubna 2001 ustanovil soud nové znalce, neboť znalci ustanovení dne 5. ledna 2001 byli příliš vytížení. Znalecké posudky byly vyhotoveny ve dnech 12. června a 7. července 2001.

18. Dne 12. června 2001 stěžovatel navrhl vydání předběžného opatření ve věci styku s dětmi a výživného. Zamítavé rozhodnutí ze dne 19. června 2001 bylo Městským soudem v Praze dne 7. prosince 2001 potvrzeno.

19. Ve dnech 12. července a 27. září 2001 podal stěžovatel soudu návrh na výkon rozhodnutí ze dne 14. února 2001 a na uložení pokuty M. F., jelikož od 15. června 2001 uvedené rozhodnutí neplnila. Tyto návrhy podle všeho zůstaly bez odezvy.

Stěžovatel zároveň navrhl vydání předběžného opatření na svěřeni dětí do své péče. Tento návrh byl dne 17. července 2001 zamítnut, příslušné rozhodnutí však bylo následně zrušeno městským soudem, neboť stěžovatel dne 2. července 2001 podal návrh na vyloučení soudce. Jeho další návrhy na vydání předběžných opatření ve věci svěřeni do výchovy a práva na styk s dětmi ze dne 27. září a 29. října 2001 byly zamítnuty.

20. V listopadu roku 2001 se opatrovník obrátil na znalce, který v posudku zaslaném soudu doporučil, aby již děti nebyly traumatizovány a aby byly chráněny jejich zájmy, třeba i na úkor práv rodičů. Na základě tohoto posudku a také s ohledem na stanovisko dětského centra, pod jehož dohledem byla rodina od března roku 2000 a které navrhlo přerušeni styků otce s dětmi za účelem zklidnění situace, dal opatrovník souhlas k zákazu kontaktů mezi stěžovatelem a jeho syny.

21. Městský soud dne 12. prosince 2001 vyloučil z projednávání věci soudkyni obvodního soudu, která se již nepovažovala za nestrannou z důvodu arogantního chování stěžovatele. Dne 3. ledna 2002 byl spis přidělen jinému soudci.

22. Na ústním jednání dne 26. března 2002 vyslechl soud M. F. a nařídil šetření v bydlíšti stěžovatele. Z důvodu nepřítomnosti svědka bylo jednání nařízené na 30. dubna 2002 odročeno na 20. června 2002. Posledně uvedeného dne soud rovněž vyslechl nezletilé děti, které prohlásily, že se s otcem nechtějí vidat.

23. Z pozdějšího rozhodnutí Ústavního soudu vyplývá, že místopředseda obvodního soudu dne 6. června 2002 uvedl, že výkon opatření ze dne 14. února 2001 nebyl nařízen, protože se situace zkomplikovala z důvodu procesní aktivity rodičů, která vyžadovala postupné předávání spisu odvolacímu soudu.

24. Obvodní soud dne 25. června 2002 vydal rozsudek o výkonu rodičovské zodpovědnosti, jímž zamítl návrhy stěžovatele na snížení výživného a na změnu rozhodnutí o svěření dětí do výchovy a rovněž jeho návrhy na předběžná opatření ohledně úpravy styku s dětmi. Stěžovateli byl navíc zakázán veškerý styk s jeho nezletilými dětmi. Soud své rozhodnutí opřel o výpovědi rodičů a dětí, o posudky příslušných místních orgánů (včetně opatrovníka dětí) a škol, které děti navštěvovaly, a dále o posudky vypracované specializovanými dětskými centry. Bylo zjištěno, že M. F. od září roku 2001 brání stěžovateli ve styku s dětmi z důvodu jeho hrubého vyjadřování; nezletilí údajně prohlásili, že otce nemají rádi a že s ním nechtějí být. Podle znaleckého posudku jsou oba rodiče způsobilí vykonávat svá rodičovská práva, děti však žijí v prostředí, které je vůči stěžovateli nepřátelské, což představuje hrozbu pro jejich osobní vývoj. Znalci tedy doporučili, aby styk stěžovatele se syny byl sice méně častý, avšak vždy na delší období. V souvislosti s právem na styk soud s přihlédnutím k zájmu dětí uvedl:

„Otec má nepochybně právo podílet se na výchově svých nezletilých dětí a na styk s nimi. V situaci, kdy se chlapci v přítomnosti otce cítí ohroženi a odmítají jej, soud po posouzení provedených důkazů a se zřetelem k přání dětí rozhodl zakázat otcí styk s nezletilými dětmi. Soud si je vědom toho, že se jedná o zásah do rodičovských práv a o jejich omezování. Soud o tomto zákazu rozhodl s ohledem na situaci, v níž se nezletilí chlapci v současnosti nacházejí, a s ohledem na postoj otce k řešení této situace. (...) Je třeba, aby otec změnil svůj postoj vůči matce (...). Ta nepochybně také hrála negativní roli, když vytvářela nepřátelské prostředí vůči [stěžovateli]. (...) V tomto okamžiku potřebují oba chlapci klid, který mohou nalézt pouze tehdy, nebudou-li nuceni se stýkat se [stěžovatelem], nebude-li vedeno žádné soudní řízení a budou-li mít možnost nalézt si sami cestu ke svému otcí. (...)“

25. Dne 9. září 2002 se stěžovatel odvolal. Dne 23. září 2002 byl spis postoupen městskému soudu.

26. Následně však bylo zjištěno, že se spis ztratil. Jeho rekonstrukce byla dokončena dne 5. června 2003. Po dobu, kdy se obvodní soud domníval, že se spis nachází u městského soudu, nerozhodoval o dalších návrzích, jako byly návrhy na výkon rozhodnutí ze dne 14. února 2001 podané stěžovatelem ve dnech 11. listopadu 2002 a 24. března 2003, návrhy na předběžná opatření směřující k zákazu styku stěžovatele s dětmi podané M. F. ve dnech 2. prosince 2002 a 24. března 2003, návrhy stěžovatele týkající se výživného ze dne 10. února a 1. dubna 2003 a návrhy z 1., 6. a 10. března 2003 týkající se předběžné změny ve výchově dětí a styku s dětmi během prázdnin.

27. Dne 25. dubna 2003 podal stěžovatel proti státu žalobu na náhradu škody s tím, že se nemohl stýkat se svými dětmi z důvodu neschopnosti státu zajistit výkon soudních rozhodnutí a z důvodu neplnění lhůt stanovených pro rozhodování o návrzích na vydání předběžných opatření.

28. Dne 7. června 2003 podal prostřednictvím advokáta ústavní stížnost, ve které poukazoval na nečinnost obvodního soudu ve věci návrhů na výkon rozhodnutí a na vydání předběžných opatření a tvrdil, že tato nečinnost představovala zásah do jeho práv na spravedlivý proces a na respektování jeho soukromého a rodinného života.

29. Dne 10. června 2003 vyhověl obvodní soud návrhu M. F. na vydání předběžného opatření, kterým byl stěžovateli zakázán veškerý styk s dětmi. S ohledem na skutečnost, že rozsudek ze dne 25. června 2002 dosud nenabyl právní moci a že stěžovatel trval na výkonu svého práva na styk s dětmi, soud uvedl, že děti byly již několikrát vystaveny setkání s příslušníky policie a prohlašovaly, že se nechťejí se svým otcem setkat z důvodu jeho nemístného chování. Soud dospěl k závěru, že daná situace je natolik vyhrocená, že je nezbytné spolupracovat se specializovanými centry, aby bylo možné vhodnou formou upravit právo stěžovatele na styk s dětmi.

Téhož dne soud zamítl návrhy na vydání předběžných opatření podané stěžovatelem.

30. Dne 23. června 2003 podal stěžovatel proti rozhodnutím ze dne 10. června 2003 odvolání, v němž zpochybnil způsobilost a nestrannost příslušného soudce. V odvolání uvedl, že soudce nebyl s to vyslechnout znalce a že děti, které dle jeho názoru trpěly syndromem zavrženého rodiče, byly vyslýchány až poté, co po dobu téměř dvou let musely snášet „teror“ ze strany M. F.

Dne 2. srpna 2003 byl na návrh stěžovatele vypracován psychiatrický posudek. Podle jeho zpracovatele trpěly děti vážnou formou syndromu zavrženého rodiče a jedinou vhodnou terapií bylo svěřit je do výchovy otce.

31. Vláda tvrdí, že odborníci oslovení opatrovníkem v letech 2003 a 2004 odmítli převzít rodinu do své péče. Jediný odborník, který souhlasil, byl odmítnut M. F. z finančních důvodů. Ze zprávy veřejného ochránce práv ze dne 30. srpna 2004 vyplývá, že náklady na vyšetření nakonec uhradil opatrovník.

32. Dne 9. října 2003 byl městskému soudu předložen rekonstruovaný spis spolu s vyjádřením soudce k námitce podjatosti vznesené stěžovatelem.

33. Rozsudkem ze dne 26. listopadu 2003 tento soud rozhodl o odvolání stěžovatele proti rozsudku ze dne 25. června 2002 a proti rozhodnutím ze dne 10. června 2003. Městský soud zrušil předběžné opatření a výrok rozsudku o zákazu styku stěžovatele s dětmi, v ostatním pak napadená rozhodnutí potvrdil s odůvodněním, že nedošlo k podstatné změně okolností a že je nutné stabilizovat výchovné zázemí dětí. Pokud se jedná právo na styk s dětmi, soud zdůraznil:

„(...) Úkolem rodiče, jemuž nebyla svěřena výchova nezletilého dítěte, ale který má právo na styk s dítětem, je působit pozitivně při výchově dítěte a nikoli nepříznivě ovlivňovat výsledky výchovy, o niž řádně dbá druhý rodič. Tento druhý rodič (...) musí na oplátku vytvářet příznivé podmínky pro jejich vzájemný styk (...).

(...) soud musí detailně posoudit důvody, pro něž rodič, který má dítě v péči, brání styku dítěte s druhým rodičem. Je-li chování rodiče, který má dítě v péči, v rozporu se zájmy dítěte (to znamená tehdy, je-li zamezování styku svévolné a nasvědčuje-li tomu, že tento rodič pohrdá výchovnou rolí druhého rodiče), musí soud vždy hodnotit, zda nebyly splněny podmínky pro případnou změnu rozhodnutí o výchově nezletilého dítěte. V této souvislosti má svůj význam i skutečnost, že nedůvodné ztěžování styku mezi dítětem a rodičem, jemuž toto dítě nebylo svěřeno do péče, se oprávněně považuje za podstatné pochybení při výchově nezletilého dítěte, které ohrožuje vývoj jeho osobnosti (...)

(...) Potřeba provést náležité zjištění skutkového stavu v součinnosti s odborníky je o to naléhavější, zastává-li rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče, negativní postoj ke styku nezletilého dítěte s druhým rodičem. Tento negativní postoj však nemůže být rozhodující skutečností, která by odůvodňovala omezení či dokonce zákaz styku mezi dítětem a druhým rodičem.“

Za těchto okolností dospěl městský soud k závěru, že ačkoliv měl soud prvního stupně výhrady k chování matky vytvářející vůči otci nepřátelské prostředí, nevzal do úvahy všechny jeho důsledky. Vzhledem k tomu, že se v dané věci jedná o vzácný případ, kdy výkon práva na styk s dítětem se nedaří realizovat zejména pro zjevné odmítání ze strany druhého rodiče, soud považoval za nezbytné přesněji zjistit, jak probíhaly předchozí styky mezi dětmi a stěžovatelem a jakou roli v nich otec hrál, a dát stávající situaci k vyjasnění znalcům.

Soud se dále vyslovil k návrhům na vydání předběžného opatření:

„Vysoký počet návrhů na vydání předběžných opatření podaných v tomto řízení svědčí o tom, že účastníci nepochopili smysl tohoto institutu upraveného občanským soudním řádem. Předběžné opatření lze vydat pouze tehdy, byla-li prokázána potřeba dočasné úpravy (...). Předběžné opatření nelze přijmout k úpravě faktických vztahů (nýbrž vztahů právních) mezi účastníky (...). V řízení o výkonu rodičovské zodpovědnosti takto nelze předjímat konečné rozhodnutí o právu na péči o dítě a o právu na styk s ním.“

Městský soud nakonec rozhodl o přidělení věci jinému soudci v prvním stupni, a to z důvodu podstatných vad, jimiž předchozí řízení trpělo (zejména nedodržení lhůt stanovených k rozhodnutí o návrzích na vydání předběžných opatření).

Tento rozsudek nabyt právní moci dne 12. února 2004 a téhož dne se stalo opět vykonatelným předběžné opatření ze dne 14. února 2001.

34. Stěžovatel dne 12. prosince 2003 odvedl svého staršího syna k sobě, což bylo kvalifikováno jako únos (právo na styk s otcem se stalo vykonatelným až od 12. února 2004) a stěžovatel strávil jeden měsíc ve vazbě; následně byl zproštěn obžaloby (viz § 68 níže).

35. V lednu 2004 podal stěžovatel soudu návrh na omezení rodičovských práv M. F. a na změnu výchovy. M. F. navrhla vydání předběžného opatření, kterým by byl zakázán styk mezi stěžovatelem a dětmi.

36. Dne 6. února 2004 synové stěžovatele nesouhlasili s jeho pokusem o realizaci práva na styk, což vedlo k potyčce, po níž následovala trestní oznámení.

37. Dne 10. února 2004 stěžovatel navrhl výkon rozhodnutí ze dne 14. února 2001. Sdružení na ochranu dětí navrhlo, aby byl zbaven rodičovské zodpovědnosti, opatrovník soudu navrhl, aby nařídil, že setkání se mají konat za přítomnosti psychologa.

38. Dne 2. března 2004 byla M. F. zaslána výzva podle § 272 odst. 2 občanského soudního řádu.

39. Dne 3. března 2004 vydal obvodní soud předběžné opatření, na jehož základě měl stěžovatel právo na styk se svými syny každé druhé pondělí na bezpečném místě za přítomnosti psycholožky a dále každou druhou sobotu. Soud shledal, že děti byly pod vlivem nenávisti panující mezi rodiči a traumatizovány pomyšlením na setkání se svým otcem, a dospěl k nutnosti dočasné úpravy, aby děti nepovažovaly styk se svým otcem za trest, nýbrž za obohacení. Stěžovatel se odvolal a vznesl námitku podjatosti, která byla městským soudem dne 19. března 2004 zamítnuta.

40. Dne 17. března 2004 navrhl stěžovatel vydání předběžného opatření, jímž se domáhal, aby se svým mladším synem mohl strávit velikonoční prázdniny. Tento návrh byl dne 24. března 2004 zamítnut s tím, že předběžné opatření, jehož smyslem bylo pomoci stěžovateli v obnovení kontaktu s dětmi, bylo před nedávnem přijato.

41. V závěru ústního jednání konaného dne 30. března 2004, během kterého byl proveden výslech rodičů a byly přečteny písemné důkazy, obvodní soud zamítl návrhy, jimiž stěžovatel usiloval o zproštění vyživovací povinnosti, což odůvodňoval tím, že se o něj synové nezajímají. Stěžovatel dále navrhoval snížení výživného za dobu strávenou ve vazbě. V ostatním bylo řízení odročeno a bylo zadáno vyhotovení nových znaleckých posudků. Stěžovatel se odvolal.

42. Dne 3. dubna 2004 se uskutečnilo setkání stěžovatele s jeho starším synem, který poté prohlásil, že záleží jen na něm, zda se bude chtít stýkat se svým otcem.

43. Dne 13. dubna 2004 navrhl stěžovatel vydání předběžných opatření, na jejichž základě by mu bylo dovoleno doprovodit mladšího syna k zubaři a strávit s dětmi letní prázdniny. Obvodní soud uvedené návrhy dne 19. dubna 2004 zamítl jako nedůvodné, přičemž odkázal na řízení ve věci samé. Stěžovatel se odvolal.

44. Krátce nato podal stěžovatel návrh, aby byli jeho synové umístěni do ústavní reintegrační péče. Stěžovatel přitom uvedl, že je matka naváděla, aby jej nenáviděli, že jsou velmi traumatizováni a že ponechání dětí u matky by bylo tím nejdrastičtějším řešením. Obvodní soud tento návrh dne 22. dubna 2004 zamítl s tím, že matce nelze z hlediska výchovy nic vytýkat a že příčinou strádání dětí je chování obou rodičů. Stěžovatel se odvolal.

45. Dne 23. dubna 2004 psychologka ustanovená rozhodnutím ze dne 3. března 2004 informovala orgány, že jejích služeb využívají pouze matka a děti, které projevují nepřátelský postoj vůči otci, a že považuje za nutnou rodinou terapii. Stěžovatel se v této souvislosti údajně před opatrovníkem vyjádřil, že jelikož se psychologka nespécializuje na syndrom zavrženého rodiče, bylo uvedené rozhodnutí odsouzeno k nezdaru.

46. Dle zprávy opatrovníka o průběhu setkání dne 17. dubna 2004 děti odmítaly se stěžovatelem odejít a pokoušely se utéci; stěžovatel v reakci na to mladšího syna uhodil, za což mu byla uložena pokuta. Dne 1. května 2004 se stěžovatel dostavil do bydliště dětí v doprovodu policisty, jeho synové ho však odmítli následovat.

47. Dne 13. května 2004 soud zamítl návrh M. F. na vydání předběžného opatření směřujícího k zákazu styku stěžovatele s nezletilými a uvedl, že k přijetí meritorního rozhodnutí ve věci práva na styk s dětmi je nutno vypracovat znalecký posudek. M. F. se odvolala.

48. Ústavní soud dne 8. června 2004 odmítl ústavní stížnost stěžovatele ze dne 7. června 2003 pro zjevnou neopodstatněnost. Uvedl, že se v souladu se svou judikaturou musel zabývat otázkou, zda průtahy v řízení pokračovaly i v době jeho rozhodování; pakliže tomu tak nebylo, nebylo ani účelné rozhodovat o existenci porušení, a to zejména s ohledem na nemožnost poskytnout stěžovateli náhradu. V daném případě bylo dle názoru Ústavního soudu nesporné, že obvodní soud nese odpovědnost za průtahy od 25. června 2002 do 5. června 2003 vzniklé v důsledku ztráty spisu; od té doby však soud postupoval relativně plynule, pročez by byl případný zákrok ze strany Ústavního soudu bezpředmětný, a to bez ohledu na již nastalé nenapravitelné průtahy. Dle Ústavního soudu spočívá zvláštnost dané situace v tom, že stěžovatel byl připraven o styk se svými dětmi, třebaže mu bylo právo na styk s nimi přiznáno rozhodnutím ze dne 14. února 2001, tj. rozhodnutím přijatým na základě dohody mezi rodiči a v situaci, kdy bezesporu bylo v zájmu nezletilých dětí přinutit matku k jeho plnění. Chování obou rodičů v průběhu řízení však vzbudilo pochybnosti o tom, zda by takový nucený výkon nebyl v rozporu se zájmy dětí. Těmito pochybnostmi se musí zabývat další znalecký posudek; před jeho vypracováním je přítomnost nezávislého odborníka na setkáních nezbytná. Dále pak Ústavní soud vyzval soudce, kterému byla věc přidělena, k přijetí účinných opatření, aby se zamezilo průtahům v řízení a zajistilo plnění vůle soudu všemi zúčastněnými. V tomto ohledu Ústavní soud konstatoval, že z postoje matky lze vyčíst nedostatek vůle k plnění soudních rozhodnutí, která nesplňují její očekávání, což nelze trpět žádnému z účastníků řízení. Stěžovatel byl konečně upozorněn na to, že při hodnocení jeho osobnosti musí vzít soudy do úvahy jeho neuctivé chování k soudcům. Závěrem bylo v souvislosti s návrhy ze dne 12. července a 27. září 2001 připomenuto, že stěžovatel dne 2. července 2001 vznesl námitku podjatosti vůči soudkyni, která pak z důvodu jeho arogantního chování sama rozhodla o svém vyloučení z projednávání případu.

49. Dne 22. června 2004 byla lékařská fakulta v Praze pověřena přezkoumáním vyhotovených znaleckých posudků.*

50. K 30. červenci 2004 se spis nacházel u městského soudu pro účely rozhodnutí o jednotlivých odvoláních účastníků řízení. Jeho kopie byla odeslána znalci k vypracování posudku.

* Pozn. překl.: Ve skutečnosti byl tento znalecký ústav pověřen vypracováním zcela nového posudku (viz závěry znalce uvedené v § 58 rozsudku).

51. M. F. dne 16. srpna 2004 před opatrovníkem uvedla, že od 1. května 2004 již stěžovatel o styk s dětmi neusiluje, výživné platí pouze nepravdělně, mladší syn se hrozí pomýšlení na setkání s otcem a psycholožka ukončila jejich spolupráci.

52. Na návrh stěžovatele vydal soud dne 18. srpna 2004 předběžné opatření, jímž M. F. nařídil, aby dětem umožnila zúčastnit se pohřbu jejich děda z otcovy strany. Rozhodnutí se nepodařilo M. F. doručit, za což jí byla dne 31. srpna 2004 uložena pokuta. Proti uložení pokuty se M. F. odvolala.

53. Veřejný ochránce práv ve své zprávě vypracované dne 30. srpna 2004 na základě stížnosti na práci opatrovníka podané stěžovatelem neshledal žádné závady v činnosti opatrovníka, který vyvinul značné úsilí k tomu, aby stěžovateli pomohl opět navázat vztahy s jeho syny. Stěžovatel však těmto snahám bránil svým neadekvátním přístupem k dětem.

54. Dne 13. září 2004 obvodní soud odmítl návrh stěžovatele na výkon rozhodnutí odebráním dětí matce s tím, že stěžovatel neopravil vady tohoto podání. Stěžovatel se proti rozhodnutí odvolal.

55. Obvodní soud pro Prahu 2 dne 24. září 2004 rozhodl o návrhu stěžovatele ze dne 25. dubna 2003. Shledal nesrovnalosti v postupu Obvodního soudu pro Prahu 9 v řízení o výkon rodičovské zodpovědnosti, když tento soud opakovaně nerespektoval sedmidenní zákonnou lhůtu pro rozhodnutí o návrzích na vydání předběžného opatření. Soud stěžovateli přiznal náhradu za hmotnou škodu, kterou se mu podařilo vyčíslit a prokázat, a v ostatním jeho peněžní nároky zamítl.

56. Jednání konané dne 3. listopadu 2004 před městským soudem, při kterém byli vyslechnuti nezletilí, bylo odročeno na 24. listopadu 2004. Posledně uvedeného dne soud snížil výši pokuty uložené M. F. dne 31. srpna 2004 a zrušil usnesení ze dne 13. září 2004.

57. Městský soud dne 24. listopadu 2004 potvrdil rozsudek ze dne 30. března 2004 a rozhodl, že vyřizující soudkyně není vyloučena z projednávání a rozhodování této věci.

58. Dne 20. prosince 2004 byl soudu doručen znalecký posudek, jehož vypracování nařídil dne 22. června 2004. Dle názoru znalců zaujaly děti vůči stěžovateli odmítavý postoj vzhledem k traumatizujícím zážitkům z minulosti a strachu z dalšího fyzického ohrožování. Z dokumentace dle znalců vyplynulo, že postoj dětí k otci byl od roku 2000 jednoznačně negativní a dále se zhoršoval, zejména proto, že se stěžovatel choval čím dál tím agresivněji a autoritativněji; agresivita stěžovatele dosahovala takové míry, že omezovala jeho výchovné schopnosti. Stěžovatel podal na znalce trestní oznámení.

59. Dne 27. prosince 2004 zamítl obvodní soud stěžovatelovy návrhy na předběžnou úpravu styku s dětmi po dobu zimních prázdnin a na změnu opatrovníka.

60. Dne 11. února 2005 podal stěžovatel návrh na předběžné svěření nezletilých do své výchovy a na snížení výživného.

61. Soudkyně, již byla věc přidělena, podle všeho na stěžovatele podala trestní oznámení s tvrzením, že ji urážel a vyhrožoval jí. Ze spisu dále vyplývá, že dne 24. února 2005 vyzval ministra spravedlnosti k „odklizení“ této soudkyně z důvodu nedostatečné kvalifikace. Poté se dne 15. března 2005 dostavil k soudu v doprovodu více osob a televizního štábu a přerušil ústní jednání konané touto soudkyní v jiné věci. Soudkyně později opustila budovu za pomoci justiční stráže a požádala o ochranu; předseda soudu rozhodl o zákazu vstupu stěžovatele do budovy. Stěžovatel uvádí, že se k soudu dostavil pouze proto, aby se soudkyní vedl rozhovor, a tvrdí, že se měla dát vyloučit.

62. Na jednání konaném ve dnech 1. až 8. dubna 2005 provedl soud výslech rodičů, obou nezletilých a znalců.

63. Dne 8. dubna 2005 vynesl obvodní soud rozsudek, vycházející zejména z nového znaleckého posudku a z učiněných výpovědí, kterým na dobu neurčitou zakázal styk stěžovatele s dětmi. K tomu poznamenal, že se stěžovatel v minulosti k dětem choval

agresivně a nezodpovědně, zanedbával vyživovací povinnost a odmítá asistenci psychologa. Stěžovatel navíc dle soudu nevyužíval práva na styk s dětmi, který mu umožňovalo několik předběžných opatření, a pokud se na setkání dostavil, šlo o stresovou záležitost pro děti. Soud též vyzdvihl, že znalci u dětí zjistili diagnózu posttraumatické stresové poruchy a vzhledem k jejich psychické zralosti vyloučili, že by byly indoktrinovány matkou. S ohledem na tyto okolnosti soud dospěl k závěru, že jakýkoliv další styk stěžovatele s dětmi by znamenal narušení psychického stavu dětí. Soud navíc zamítl návrhy stěžovatele na omezení rodičovské zodpovědnosti matky, na změnu výchovy, na snížení výživného a na výkon rozhodnutí z 14. února 2001 a 18. srpna 2004. Pokud jde o návrhy předložené M. F., soud zamítl návrh na zbavení stěžovatele jeho rodičovské zodpovědnosti a zastavil řízení ve věci zvýšení výživného.

Dne 19. května 2005 se stěžovatel proti tomuto rozsudku odvolal. Dne 21. června 2005 byl tedy spis předložen městskému soudu.

64. Dle informací poskytnutých vládou městský soud potvrdil napadený rozsudek ze dne 4. října 2005, včetně zákazu styku; tento rozsudek nabyl právní moci dne 4. listopadu 2005.

65. Městský soud v Praze dne 3. ledna 2006 rozhodl o vyloučení vyřizující soudkyně Obvodního soudu pro Prahu 9 z projednávání věci, a to na její vlastní návrh, v němž tato uváděla, že se vzhledem k nehoráznému chování stěžovatele vůči ní již nepovažuje za nestrannou.

B. Trestní stíhání

66. Dne 13. srpna 2003 byl stěžovatel pravomocně uznán vinným z trestného činu zanedbávání povinné výživy v době od května 2001 do února 2002, za což mu byl uložen podmíněný trest odnětí svobody. Odsouzení předcházely dva pokusy o výkon uvedené povinnosti soudní cestou.

67. Rozsudkem ze dne 6. října 2003, který nabyl právní moci dne 19. prosince 2003, byl stěžovatel odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody za dvojí napadení své bývalé manželky.

68. V prosinci roku 2003 bylo vůči stěžovateli zahájeno trestní stíhání pro únos staršího syna. Stěžovatel byl dne 16. prosince 2003 vzat do vazby, z níž byl propuštěn dne 15. ledna 2004. Rozsudkem městského soudu ze dne 15. března 2005 byl stěžovatel pravomocně zproštěn obžaloby.

69. Dne 25. února 2004 podal stěžovatel trestní oznámení na M. F., v němž uváděl, že soustavně brání výkonu rozhodnutí o jeho právu na styk s dětmi. Státní zástupce věc odložil.

70. Dne 13. května 2005 byl stěžovatel obžalován z trestného činu útoku na státní orgán a trestného činu násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, jehož se měl stěžovatel dopustit zejména urážlivými výrazy a vyhrožováním několika soudcům, kteří se účastnili projednávání jeho případu.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

71. Příslušné vnitrostátní právo a praxe jsou uvedeny v rozhodnutí o přijatelnosti (*Fiala proti České republice*, č. 26141/03, 15. listopad 2005).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

72. Stěžovatel namítá, že délka řízení o výkonu rodičovské zodpovědnosti byla v rozporu se zásadou „přiměřené lhůty“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (...) v přiměřené lhůtě projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

73. Předmětné řízení bylo zahájeno návrhy rodičů podanými v říjnu a v listopadu roku 2000 a skončilo rozsudkem městského soudu ze dne 4. října 2005. Relevantní období tedy trvalo pět let pro dva stupně soudní soustavy, přičemž soudy obou stupňů rozhodovaly dvakrát.

A. Tvrzení stran

74. Vláda uvádí, že předmětné řízení bylo složité po skutkové stránce, neboť vyžadovalo velmi pečlivé posouzení otázek z oboru psychologie. Dále bylo komplikováno napjatými vztahy mezi účastníky řízení a četnými návrhy na vydání předběžných opatření, o nichž bylo nutno rozhodovat souběžně a přednostně. K délce sporu přispěla i značná procesní aktivita rodičů a skutečnost, že matka nerespektovala stěžovatelovo právo na styk, a rovněž tak různé prostředky nápravy, jichž účastníci řízení soustavně využívali a jež vyžadovaly koordinaci postupu soudů na několika stupních. Co se týče postupu soudů, vláda tvrdí, že odvolacímu soudu nelze vytknout žádné průtahy, zatímco v prvním stupni soud nepostupoval vždy zcela plynule. To bylo způsobeno zejména ztrátou soudního spisu, k níž došlo po vynesení rozsudku ze dne 25. června 2002, a jeho následnou rekonstrukcí, která byla dokončena v červnu 2003. Třetí soudkyně v pořadí, jíž byla věc přidělena v lednu 2004, však vyvíjí intenzivní úsilí s cílem rozhodnout ve věci samé.

Vláda vzhledem k těmto okolnostem ponechává rozhodnutí o délce předmětného řízení na úvaze Soudu, přičemž uznává, že se jedná o řízení, které vyžadovalo, aby soudy věc projednaly mimořádně rychle.

75. Stěžovatel trvá na své námitce, kterou dokládá stanoviskem Ústavního soudu vyjádřeným v rozhodnutí ze dne 8. června 2004, podle něž došlo v řízení k neodčinitelným průtahům, a dále rozhodnutím ze dne 24. září 2004, v němž se konstatuje, že obvodní soud nedodržel zákonné lhůty pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření. Dle stěžovatelova mínění se navíc někteří soudci vědomě rozhodli ve věci nejednat, a proto byl také jeden z nich vyloučen z jejího projednávání. Konečně k tvrzení vlády ohledně stěžovatelovy procesní aktivity tento tvrdí, že k využívání různých prostředků nápravy, které mu poskytuje vnitrostátní právní řád, jej donutila právě nečinnost a nestandardní postup soudů.

B. Hodnocení Soudu

76. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení se posuzuje podle okolností daného případu a s ohledem na kritéria vyvozená z jeho vlastní judikatury, jimiž jsou zejména složitost věci, chování stěžovatele a příslušných orgánů jakož i význam řízení pro stěžovatele. Případy týkající se péče o děti je tedy nezbytně nutné projednávat ve vší rychlosti (*Nuutinen proti Finsku*, č. 32842/96, § 110, ESLP 2000-VIII; *Voleský proti České republice*, č. 63267/00, § 102, 29. červen 2004).

77. Soud v projednávaném případě konstatuje, že věc je do jisté míry složitá, zejména z důvodu rozporů mezi rodiči, které vyžadovaly neustálé přehodnocování nejvyššího zájmu

dítěte. Přestože v zásadě nelze stěžovateli vytýkat, že využíval různých prostředků nápravy, které mu k obraně jeho zájmů poskytuje vnitrostátní právní řád, zdá se, že těchto prostředků v některých případech využíval nevhodně; jeho nepatřičné chování navíc vedlo k tomu, že dva soudci rozhodli o svém vyloučení z projednávání věci (viz § 21 a 65 výše).

78. Pokud jde o postup vnitrostátních orgánů, je na místě podotknout, že v průběhu pěti let o věci opakovaně rozhodovaly soudy dvou stupňů. Přestože se tato délka na první pohled nezdá nepřiměřená, Soud je nucen zdůraznit, že předmětné řízení vyžadovalo mimořádně urychlené vyřízení, a to tím spíše, že velmi napjatá situace v rodině měla zničující důsledky na psychický stav nezletilých. Nelze též přehlédnout roční prodlevu způsobenou ztrátou soudního spisu, za niž jsou odpovědné výhradně soudy, což ostatně konstatoval i Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 8. června 2004 (viz § 48 výše).

79. Soud opětovně uvádí, že smluvní státy mají povinnost zavést nezbytné prostředky, které zajistí urychlené vyřizování případů týkajících se nezletilých dětí, třebaže mezi jejich rodiči panují napjaté vztahy. V obecnější rovině pak smluvním státům přísluší uspořádat své soudní systémy tak, aby soudy mohly zaručit každému právo na vydání *konečného* rozhodnutí ve sporech o jeho občanských právech nebo závazcích v přiměřené lhůtě (*Gozalvo proti Francii*, č. 38894/97, § 27, 9. listopad 1999). Žalovaný stát proto nemůže poukazovat na nutnost rozhodovat o návrzích na vydání předběžných opatření, a odůvodňovat tak průtahy v řízení ve věci samé (viz, *mutatis mutandis*, *Cambal proti České republice*, č. 22771/04, § 33, 21. únor 2006).

80. Soud se proto po posouzení všech skutečností, které mu byly předloženy, a s ohledem na význam řízení pro stěžovatele domnívá, že soudy v projednávané věci nepostupovaly s náležitou péčí a že délka předmětného řízení není v souladu s požadavkem na „přiměřenou lhůtu“.

K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

81. Stěžovatel s poukazem na článek 8 Úmluvy na jedné straně tvrdí, že délka rozhodovacího procesu měla nepříznivý dopad na jeho právo na respektování rodinného života, a na druhé straně namítá, že neměl možnost dosáhnout výkonu práva na styk s dětmi, které mu soudy předběžně přiznaly. Článek 8 Úmluvy zní:

„1. Každý má právo na respektování svého (...) rodinného života (...).

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu (...) ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Tvrzení stran

82. Vláda úvodem připomíná, že právo stěžovatele na styk s dětmi bylo nejdříve upraveno dohodou rodičů, která byla v platnosti od 13. září 2000, a následně předběžným opatřením přijatým dne 14. února 2001. Na základě těchto rozhodnutí se stěžovatel stýkal se svými dětmi, které byly svěřeny do výchovy matky, až do června 2001. Po tomto datu, když mu bylo znemožněno navštěvovat své syny, podal několik návrhů na výkon rozhodnutí (ze dne 12. července 2001, 27. září 2002 a 24. dubna 2003). Od června 2003 do února 2004 byl stěžovateli rozhodnutím ze dne 10. června 2003 styk s nezletilými dětmi zakázán. Toto rozhodnutí bylo zrušeno dne 26. listopadu 2003 s účinností od 12. února 2004. Další zákaz ze dne 8. dubna 2005 nabyt právní moci dne 4. listopadu 2005.

83. Za těchto okolností vyzval soud dne 2. března 2004 matku k plnění povinnosti předávat děti stěžovateli. Vláda uvádí, že upustil-li soud od použití přísnějších donucovacích

prostředků vůči matce, bylo to s cílem zabránit traumatizování dětí v situaci, kdy k otci projevovaly negativní postoj a kdy vztahy mezi rodiči byly velmi konfliktní. Správnost tohoto uvažování se ostatně potvrdila při setkáních uskutečněných za přítomnosti opatrovníka v roce 2004. Případně uložená pokuta matce by navíc postihla spíše děti.

84. Vláda rovněž tvrdí, že setkání mezi dotýčnými osobami byla od samého začátku problematická, neboť děti, jejichž přání musela být v určité míře respektována, prohlašovaly, že se nechťejí se svým otcem stýkat, a to zejména kvůli dosavadním zkušenostem. Stěžovatel se navíc nechoval takovým způsobem, aby získal zpět náklonnost svých synů, a způsobil tak ztroskotání několika pokusů o uskutečnění styku. Při jedné z příležitostí například udeřil svého mladšího syna. Jindy zase odvedl staršího syna k sobě, a to ještě předtím, než se úprava na styk s dětmi opět stala vykonatelnou. Později odmítl návrh na pomoc psychologa a neplnil řádně svou vyživovací povinnost. Osobnost stěžovatele a jeho chování byly dle vlády rozhodujícími faktory, které měly vliv na rodinný život stěžovatele a vedly ke zhoršení vztahů mezi ním a jeho syny. Vládá k tomu podotýká, že dle posledního znaleckého posudku dosahuje agresivita stěžovatele takové míry, že omezuje jeho výchovné schopnosti.

85. Konečně vláda poznamenává, že opatrovník, který byl se situací v rodině obeznámen, se snažil přimět matku k plnění jejích povinností, upozorňoval ji na nebezpečí plynoucí z manipulace dětí a navzdory odmítavému postoji stěžovatele se snažil zajistit dotčeným odbornou pomoc.

86. Za těchto okolností vláda tvrdí, že s ohledem na nejvyšší zájmy dětí, které neumožňovaly použít donucení, příslušné orgány neopomněly přijmout pozitivní přípravná opatření a vyvinuly dostatečné úsilí k zajištění práva stěžovatele na styk s dětmi.

87. Stěžovatel naprosto nesouhlasí s argumentací vlády, která se dle jeho názoru uchýlila k různým nepodloženým tvrzením s cílem mu uškodit a odvést pozornost od podstaty případu. Stěžovatel zdůrazňuje, že v době vydání předběžného opatření ze dne 14. února 2001 byly vztahy mezi ním a dětmi zcela normální a jejich kontakt byl pravidelný. Přestože žádal výkon zmíněného opatření, jakmile mu bývalá manželka začala ve stycích bránit, soud zůstal nečinný až do března 2004, tj. do vydání jediné výzvy určené matce. V této souvislosti se stěžovatel také odvolává na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. června 2004, ve kterém se uvádí, že předběžné opatření bylo vydáno „v situaci, kdy bezesporu bylo v zájmu nezletilých dětí přinutit matku k jeho plnění“, a že nelze žádnému z účastníků řízení trpět neplnění pravomocných soudních rozhodnutí. Současně tvrdí, že v českém právním řádu není upraven žádný důvod, který by soudům umožňoval nezabývat se návrhem na výkon rozhodnutí týkajícího se nezletilých dětí. Skutečnosti, které dnes vláda předkládá, jsou irelevantní, neboť kdyby již netrvaly důvody, jež přiměly soud k vydání předběžného opatření ze dne 14. února 2001, soud by byl nucen toto opatření zrušit, k čemuž v daném případě nedošlo.

88. Dle stěžovatele se nerespektování jeho práva na rodinný život ze strany státu také projevilo vydáním rozhodnutí ze dne 10. června 2003, které bylo neoprávněné, kruté a v rozporu s vyjádřeními znalců a se zájmy dětí a na jehož podkladě byl svévolně zbaven svého práva na styk s dětmi po dobu několika měsíců, přestože jej zákon činí zodpovědným za výchovu jeho synů. Dalším příkladem podjatého a neobjektivního přístupu soudkyně, která o půl roku později rozhodla o svém vyloučení, pak byl rozsudek ze dne 8. dubna 2005; v této souvislosti stěžovatel podotýká, že mu byl upřen vstup do budovy soudu.

89. Stěžovatel též vyjadřuje nesouhlas s vládou, podle níž je „právo otce na styk s dítětem“ pouhým ústupkem otci, s čímž se on nehodlá spokojit. Skutečnost je taková, že se vždy chtěl rovnocenně podílet na výchově svých dětí, a poté, co se ukázalo, že matka má v úmyslu použít děti k vlastní pomstě, žádal, aby mu byly svěřeny do péče, avšak marně.

90. Stěžovatel též zpochybňuje hodnotu výpovědí svých synů, poněvadž byly učiněny po dlouhém období, kdy byly ovlivňovány výhradně matkou; vyslýchání dětí za takovýchto

okolností lze podle něj přirovnat k mučení. Ohrazuje se také proti poslednímu znaleckému posudku, který je podle něj diletantský a nedostatečně objektivní, protože jeho zpracovatelé nebyli schopni zodpovědět jeho dotazy, jejich závěry odporují dřívějším odborným stanoviskům a tváří v tvář realitě neobstojí. Stěžovatel navíc jako důkaz svých osobních vlastností Soudu předkládá potvrzení vystavená v letech 1996 až 1999 jeho tehdejšími zaměstnavateli.

91. Stěžovatel dále uvádí, že kdyby orgány vůči matce postupovaly stejným způsobem jako vůči němu (když byl vzat do vazby, protože chtěl strávit víkend se svým synem, a odsouzen pro zanedbání povinné výživy, přestože byl nezaměstnán, nehledě na mezinárodní zákaz uvěznění pro dluh), netrpěly by dnes jeho děti psychickými problémy a syndromem zavrženého rodiče. Ze stanoviska vlády však podle něj vyplývá, že orgány dokonce ani neuvažovaly o postihu matky pro neplnění předběžného opatření. Stěžovatel dodává, že údajný návrh na psychologickou pomoc spočíval ve sjednání návštěv v době, která mu nevyhovovala, na což soud marně upozorňoval.

92. Takové počínání vnitrostátních orgánů ve stěžovateli vzbuzuje vážné pochybnosti o jejich schopnosti vystihnout nejvyšší zájmy dětí a jeho důsledky, které vedly ke zničení jeho rodinného života, jsou nenapravitelné.

B. Hodnocení Soudu

93. Soud je předně toho názoru, že část stížnosti týkající se dopadu rozhodovacího procesu na právo stěžovatele na respektování jeho rodinného života není odlišná od části stížnosti posuzované ve světle článku 6 odst. 1 Úmluvy. Z toho důvodu nepovažuje za nutné tuto část stížnosti zkoumat z pohledu článku 8 Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek ve věci *Voleský proti České republice*, § 116).

Soud se tedy bude dále zabývat otázkou realizace práva stěžovatele na styk. Nikdo nepopírá, že daný případ spadá do rámce „rodinného života“ ve smyslu článku 8 Úmluvy, a že se tedy v tomto případě jeho ustanovení použijí.

94. Soud již mnohokrát uvedl, že základním cílem článku 8 je sice ochrana jednotlivce před svévolnými zásahy orgánů veřejné moci, toto ustanovení však smluvnímu státu neukládá jen povinnost zdržet se takových zásahů: tento spíše negativní závazek může být doplněn o pozitivní závazky, jež jsou pevně spjaty s účinným respektováním soukromého či rodinného života. Ty mohou zahrnovat přijetí opatření směřujících k respektování rodinného života až po úroveň vztahů mezi jednotlivci, k nimž mimo jiné patří zavedení vhodného a dostatečného právního nástroje k zajištění legitimních práv zúčastněných osob a plnění soudních rozhodnutí, popř. vhodných zvláštních opatření (viz, *mutatis mutandis*, *Zawadka proti Polsku*, č. 48542/99, § 53, 23. červen 2005).

Z článku 8 tak vyplývá právo rodiče na to, aby byla přijata opatření, která mu umožní styk se svým dítětem, i povinnost vnitrostátních orgánů taková opatření přijmout. Dle Soudu je třeba na tyto zásady nahlížet tak, že se uplatní též v případě sporů mezi rodiči ohledně styku s dítětem (viz, *mutatis mutandis*, *Mihailova proti Bulharsku*, č. 35978/02, § 80, 12. leden 2006).

95. Soud při posuzování tohoto případu v první řadě poznamenává, že stěžovateli a M. F. se v době rozvodu, tedy v roce 2000, podařilo uzavřít dohodu, která upravovala podmínky stěžovatelova práva na styk s dětmi. M. F. však brzy začala stěžovatelově styku s dětmi bránit a odmítla též první doporučení na rodinnou terapii (viz § 13 výše); oba rodiče podali návrhy na zahájení nového řízení o výkonu rodičovské zodpovědnosti. Za tohoto stavu soud dne 14. února 2001 vydal bez návrhu předběžné opatření, podle něj se směl stěžovatel s dětmi stýkat každý druhý víkend. Orgány tak měly povinnost přijmout opatření nezbytná k tomu, aby se stěžovatel mohl se svými dětmi stýkat. Není sporu o tom, že kroky, které v tomto případě

činily, nepřinesly kýžený výsledek a že stěžovatel byl práva na styk nakonec zbaven rozhodnutími z 8. dubna a 4. října 2005.

96. Skutečnost, že úsilí orgánů bylo marné, však sama o sobě nemůže vést k závěru, že stát porušil své pozitivní závazky vyplývající z článku 8 Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek ve věci *Mihailova proti Bulharsku*, § 82). Povinnost státních orgánů přijmout taková opatření, která umožní kontakt rodiče s dítětem, totiž není absolutní a porozumění a spolupráce všech zúčastněných osob vždy představují důležitý faktor. Státní orgány sice mají vyvíjet snahu, aby této spolupráci napomohly, ale jejich povinnost využít donucovacích prostředků nemůže být neomezená: musí brát ohled na zájmy, práva a svobody dotčených osob a zejména na nejvyšší zájem dítěte a jeho práva, která mu přiznává článek 8 Úmluvy (viz výše uvedený rozsudek ve věci *Voleský proti České republice*, § 118). Soud ve své judikatuře konstantně připouští, že v této citlivé oblasti je k donucovacím prostředkům třeba přistupovat s maximální opatrností (*Reigado Ramos proti Portugalsku*, č. 73229/01, § 53, 22. listopad 2005) a že článek 8 Úmluvy v žádném případě neopravňuje rodiče k tomu, aby vyžadoval přijetí opatření, jež by poškozovala zdraví a rozvoj dítěte (*Elsholz proti Německu* [velký senát], č. 25735/94, § 49-50, ESLP 2000-VIII). Rozhodující je zjistit, zda státní orgány přijaly za účelem usnadnění styku veškerá opatření, která od nich bylo možné v daném případě rozumně očekávat (*Nuutinen proti Finsku*, č. 32842/96, § 128, ESLP 2000-VIII).

97. Stěžovateli byl v projednávané věci znemožněn výkon jeho práva na styk upraveného předběžným opatřením ze dne 14. února 2001, a proto hledal pomoc u soudních orgánů, aby zajistil splnění tohoto rozhodnutí. Ve dnech 12. července a 27. září 2001 tedy podal návrh na výkon tohoto rozhodnutí uložením pokuty své bývalé manželce, soud však na jeho podání nereagoval. Krátce před podáním svých návrhů na výkon rozhodnutí sice stěžovatel vznesl námitku podjatosti soudkyně pověřené vyřizováním věci (viz § 19 výše), jak to také uvedl Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 8. června 2004, nicméně je třeba konstatovat, že uvedené návrhy zůstaly bez odezvy i poté, co byl spis dne 3. ledna 2002 přidělen novému soudci (viz § 21 výše), přestože český občanský soudní řád soudům ukládá jednat v dané oblasti bez návrhu. Toto pochybení se jeví o to vážnějším, že s ohledem na věk dětí (třináct a deset let v roce 2002) a na narušené rodinné zázemí mělo plynutí času nepříznivý dopad na možnost stěžovatele navázat vztah se svými syny. V této souvislosti stěžovatel právem poukazuje na zjištění obsažené v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. června 2004, podle kterého bylo předběžné opatření ze dne 14. února 2001 vydáno „v situaci, kdy bezesporu bylo v zájmu nezletilých dětí přinutit matku k jeho plnění“ (viz § 48 výše).

98. Je třeba připomenout, že v takových případech se vhodnost opatření posuzuje podle rychlosti jeho provedení (*Maire proti Portugalsku*, č. 48206/99, § 74, ESLP 2003-VII). V daném případě žalovaná vláda vysvětluje pasivitu soudu jeho snahou děti dále netraumatizovat. Soud však podotýká, že dne 6. června 2002 místopředseda obvodního soudu uvedl, že výkon opatření ze dne 14. února 2001 nebyl nařízen z důvodu značné procesní aktivity rodičů, která vyžadovala postupné předávání spisu odvolacímu soudu (viz § 23 výše). Dle názoru Soudu však takové vysvětlení nemůže ospravedlňovat nečinnost orgánů, neboť každému smluvnímu státu přísluší uspořádat svůj soudní systém tak, aby se zajistilo dodržování pozitivních závazků, které pro něj vyplývají z článku 8 Úmluvy.

99. Namísto aby obvodní soud provedl výkon práva na styk, tak vyslovil ve dnech 25. června 2002 a 10. června 2003 zákaz styku mezi stěžovatelem a jeho syny s odůvodněním, že se děti cítí v přítomnosti otce ohroženy, nechtějí se s ním stýkat a potřebují klid. Soud v tomto ohledu připomíná, že mu nepřísluší nahrazovat příslušné vnitrostátní orgány při posuzování otázky, jaká opatření měla být přijata, neboť tyto orgány se při provádění takového hodnocení nacházejí v zásadě v lepším postavení, zejména proto, že jsou v bezprostředním kontaktu s pozadím případu a s účastníky řízení (viz výše uvedený rozsudek *Reigado Ramos proti*

Portugalsku, § 53). V projednávané věci však Soud nemůže ponechat bez povšimnutí ani názor znalců citovaný v rozsudku ze dne 25. června 2002, podle nějž děti žijí v prostředí, které je vůči stěžovateli nepřátelské, což představuje hrozbu pro jejich osobní vývoj, ani jejich doporučení, aby styk stěžovatele se syny byl sice méně častý, avšak vždy na delší období. Rovněž nelze opomíjet skutečnost, že uvedený zákaz styku byl dne 26. listopadu 2003 zrušen městským soudem, který dospěl k závěru, že nevykonání práva stěžovatele na styk bylo způsobeno zejména zjevným odmítáním M. F. a že z jejího chování, které si zasluhuje kritiku, je třeba vyvodit důsledky.

100. V dané souvislosti Soud připomíná, že donucovací opatření vůči dětem sice nejsou v této choulostivé oblasti žádoucí, nicméně uplatnění sankcí nelze v případě nezákonného chování rodiče, s nímž děti žijí, vyloučit (*Karadžić proti Chorvatsku*, č. 35030/04, § 61, 15. prosinec 2005). V daném případě je však třeba konstatovat, že soudy vůči matce dětí nijak nepostupovaly (viz *a contrario* výše uvedený rozsudek *Voleský proti České republice*, § 121 a 122) a navíc opakovaně přecházely mlčením návrhy stěžovatele na výkon rozhodnutí z 11. listopadu 2002 a 24. března 2003 (viz § 26 výše). Na tomto místě je třeba citovat vnitrostátní judikaturu, podle níž ukáže-li se, že je neplnění rozhodnutí o právu na styk způsobeno objektivními příčinami a dotýčný rodič trvá na výkonu tohoto práva, je nutné návrh na výkon rozhodnutí zamítnout; jinak by rodič navrhuující výkon rozhodnutí neměl žádný prostředek, jak se proti nečinnosti soudu hájit.

101. Soud se krom toho domnívá, že jakkoli mohlo být chování stěžovatele v minulosti nevhodné, zpracovatelé znaleckého posudku citovaného v rozsudku ze dne 25. června 2002 jeho výchovné schopnosti nezpochybnili. Dále nelze odhadovat, zdali by stěžovatel mohl navázat vztah se svými dětmi, kdyby se jejich setkání konala ve spolupráci se specializovaným centrem, jak to bylo navrhováno v předběžném opatření ze dne 10. června 2003. Taková úprava však byla přijata teprve 3. března 2004, kdy bylo stěžovateli dočasně přiznáno právo na styk se syny na bezpečném místě za přítomnosti psychologů.

102. Z popisu skutkových okolností případu vyplývá, že soudy přijaly opatření k zajištění výkonu, jak jim to umožňuje občanský soudní řád, a zaslaly M. F. výzvu teprve 2. března 2004, tedy téměř dva roky a osm měsíců po prvním návrhu na výkon rozhodnutí podaném stěžovatelem dne 12. července 2001. Orgány takto dopustily, aby se upevnila faktická situace, která vznikla v rozporu se soudními rozhodnutími, přestože již pouhé plynutí času mělo pro stěžovatele, jenž byl zbaven možnosti vidat své syny, čím dál závažnější důsledky.

103. Soud souhlasí s vládou a uznává, že orgány řešily v tomto případě velmi obtížnou situaci, která vycházela zejména z napjatých vztahů mezi rodiči a čím dál problematičtějšího chování stěžovatele. To, že rodiče po svém rozchodu vzájemně nespolupracují, nezbavuje příslušné orgány povinnosti přijmout veškerá nezbytná opatření k tomu, aby byly udrženy rodinné vazby (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek *Reigado Ramos*, § 55). V tomto případě však nelze než konstatovat, že vnitrostátní orgány ani zdaleka nejednaly tak, jak se od nich dalo rozumně očekávat. Řízení o výkonu rozhodnutí totiž vedlo k zaslání jediné výzvy matce dne 2. března 2004 a bylo učiněno jen velmi málo praktických opatření, která by zúčastněné přiměla k účasti na rodinné terapii či k uspořádání přípravného setkání, třeba i uložením sankcí rodičům. Přestože nezletilí prohlásili, že se s otcem nechťejí vidat, Soud konstatuje, že dle znaleckého posudku citovaného v rozsudku ze dne 25. června 2002 a dle stanoviska Ústavního soudu (viz § 48 výše) bylo v jejich zájmu se s ním setkávat. V této souvislosti nelze přehlížet skutečnost, na niž také upozorňuje stěžovatel, že soud výslech dětí prováděl poté, co byly delší dobu výhradně pod vlivem matky a žily v prostředí, které bylo vůči stěžovateli nepřátelské (viz § 24 výše).

104. Soud opět uvádí, že si je vědom toho, že nevhodné až agresivní chování stěžovatele úkol orgánů nijak neusnadňovalo a že právě takovéto chování bylo v roce 2005

hlavním důvodem, proč soudy stěžovatele zbavily práva na styk. Na druhou stranu však podotýká, že stěžovatel se svých nejkontroverznějších činů dopouštěl v období let 2004 a 2005 (viz § 36, 46 a 61 výše), zatímco do konce letních prázdnin v roce 2000 probíhal styk mezi stěžovatelem a jeho syny bez problémů a ještě v roce 2002 znalci shledali, že stěžovatel je způsobilý k výkonu rodičovské zodpovědnosti a že kontakt s ním je nezbytný k řádnému rozvoji nezletilých. Podle všeho tedy agresivita stěžovatele, na niž poukazuje vláda, přinejmenším z části vyplývala z frustrace z nečinnosti soudů a z marného úsilí o dosažení výkonu jeho práva na styk. Dle mínění soudu tak neschopnost vnitrostátních orgánů přijmout veškerá opatření, která se od nich dala rozumně očekávat, k zajištění výkonu stěžovatelova práva na styk přispěla ke změně okolností, které byly důvodem, proč byl následně tohoto práva zbaven (viz, *mutatis mutandis*, *Sylvester proti Rakousku*, č. 36812/97 a 40104/98, § 63, 24. duben 2003).

105. Jakkoli tedy Soud nehodlá zpochybňovat rozhodnutí ze dne 8. dubna a 4. října 2005, kterými byl stěžovateli zakázán styk s dětmi, a to tím spíše, že je stěžovatel podle všeho nenapadl před českým Ústavním soudem, je toho názoru, že argumenty uvedené v těchto rozhodnutích nemohou ospravedlňovat nečinnost, pokud jde o výkon opatření ze dne 14. února 2001, v době do jejich vydání.

106. Vzhledem k výše uvedenému a nehledě na prostor pro uvážení, jakým žalovaný stát v dané věci disponuje, dospěl Soud k závěru, že české orgány nevynaložily přiměřené a dostatečné úsilí k zajištění realizace stěžovatelova práva na styk s dětmi, a tím porušily jeho právo na respektování rodinného života zaručené článkem 8 Úmluvy.

K porušení tohoto ustanovení tedy došlo.

III. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

107. Stěžovatel též namítá, že neměl k dispozici účinný prostředek k nápravě délky předmětného řízení. V této souvislosti se odvolává na článek 13 Úmluvy, který zní:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané (...) Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

108. Vláda ponechává zodpovězení této otázky na uvážení Soudu.

109. Soud konstatuje, že již v minulosti projednával případy podobné tomuto, v nichž dospěl k závěru o porušení článku 13 Úmluvy (*Hartman proti České republice*, č. 53341/99, § 81-84, ESLP 2003-VIII (výňatky); *Tetourová proti České republice*, č. 29054/03, § 53, 27. září 2005).

110. Soud po posouzení tohoto případu neshledal, že by vláda předložila jakoukoliv skutečnost či argument, které by jej mohly vést k odlišnému závěru.

111. Soud se tedy domnívá, že k porušení článku 13 Úmluvy došlo, poněvadž v českém právním řádu neexistuje právní prostředek nápravy, který by stěžovateli umožňoval uplatnit před vnitrostátním orgánem námitky ohledně délky řízení.

IV. K OSTATNÍM TVRZENÝM PORUŠENÍM

112. V závěru svého stanoviska ze dne 22. února 2006 stěžovatel navrhuje Soudu, aby rozhodl, že došlo nejen k porušení jeho práv zaručených v článku 6 odst. 1 a v člancích 8 a 13 Úmluvy, ale též práv přiznaných v článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy a v článku 5 Protokolu č. 7. Soud konstatuje, že obě posledně uvedené námitky prohlásil za nepřijatelné ve svém rozhodnutí ze dne 15. listopadu 2005.

113. Soud připomíná, že rozsah věci byl vymezen rozhodnutím o přijatelnosti. Z toho plyne, že není příslušný k projednání námitek týkajících se článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy a článku 5 Protokolu č. 7; ty se totiž nacházejí mimo rámec, který byl vymezen rozhodnutím o přijatelnosti předmětné věci (viz, *mutatis mutandis*, *Bulena proti České republice*, č. 57567/00, § 37, 20. duben 2004).

V. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

114. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

115. Stěžovatel po vydání rozhodnutí o přijatelnosti nepodal žádný návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění, přestože byl v dopise zaslaném jeho právnímu zástupci dne 21. listopadu 2005 poučen o článku 60 Jednacího řádu Soudu, který stanoví, že žádost o spravedlivé zadostiučinění ve smyslu článku 41 Úmluvy musí být podána v rámci písemného stanoviska k meritu věci. Jelikož tedy stěžovatel na průvodní dopis k rozhodnutí o přijatelnosti neodpověděl, Soud rozhodl, že stěžovatel nemá na přiznání částky podle článku 41 Úmluvy nárok (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek *Reigado Ramos proti Portugalsku*, § 60).

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 13 Úmluvy;
4. *rozhoduje*, že není příslušný k posouzení ostatních námitek stěžovatele.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 18. července 2006 v souladu se článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉ
tajemnice

J.-P. COSTA
předseda